

Юлія Володимирівна ШЕНДРИК,
*викладач кафедри кримінального процесу
Дніпропетровського державного університету
внутрішніх справ*

ДЕЯКІ АСПЕКТИ ЗДІЙСНЕННЯ ДОСУДОВОГО СЛІДСТВА В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Війна росії проти України, що розпочалася 24 лютого 2022 року, назавжди змінила життя кожного громадянина нашої держави. Водночас, в період повномасштабного воєнного вторгнення, проявилися всі недоліки та протиріччя, які існували у національному законодавстві, і зокрема у КПК України.

На момент початку війни у КПК України існувала фактично лише одна стаття, а саме ст. 615 КПК України, яка регламентувала особливий режим досудового розслідування в умовах воєнного, надзвичайного стану або у районі проведення антитерористичної операції чи заходів із забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії російської федерації у Донецькій та Луганській областях [1].

В зв'язку із ситуацією, яка склалася, протягом березня-квітня 2022 року до КПК України було внесено численні зміни, які вже є предметом багатьох дискусій серед науковців. В цій статті проаналізуємо деякі нововведення, які, на наш погляд, можуть бути застосовані і після скасування воєнного стану.

Так, відповідно до Закону України «Про внесення змін до Кримінального процесуального кодексу України та інших законодавчих актів України щодо додаткового регулювання забезпечення діяльності правоохоронних органів у складних умовах воєнного стану» від 03.03.2022 № 2111-XI, було змінено ст. 615 КПК України та надано слідчому, прокурору повноваження у разі відсутності технічної можливості доступу до Єдиного реєстру досудових розслідувань (далі – ЄРДР) приймати рішення про початок досудового розслідування шляхом винесення відповідної постанови [2].

Надалі положення цієї статті було конкретизовано Законом України «Про внесення змін до Кримінального процесуального кодексу України щодо удосконалення порядку здійснення кримінального провадження в умовах воєнного стану» від 14.04.2022 № 2201-IX, відповідно до яких у ч. 1 ст. 615 КПК України було вказано на необхідність зазначення у постанові про початок досудового розслідування відомостей, передбачених ч. 5 ст. 214 КПК України, та про можливість проведення огляду місця події у невідкладних випадках до винесення відповідної постанови [3].

Слід зазначити, що питання відсутності технічної можливості доступу до Єдиного реєстру досудових розслідувань виникають і в мирний час, тому, на нашу думку, було б доцільно внести відповідні зміни до ст. 214 КПК України, надавши можливість слідчому, прокурору розпочинати досудове розслідування шляхом винесення постанови про його початок та проводити необхідні слідчі (розшукові) дії до внесення відомостей у ЄРДР.

Також Законом України «Про внесення змін до Кримінального процесуального кодексу України щодо удосконалення порядку здійснення кримінального провадження в умовах воєнного стану» від 14.04.2022 р. № 2201- IX ч. 1 ст. 615 доповнено наступним положенням: «При проведенні обшуку або огляду житла чи іншого володіння особи, обшуку особи, якщо залучення понятих є об'єктивно неможливим або пов'язано з потенційною небезпекою для їхнього життя чи здоров'я, відповідні слідчі (розшукові) дії проводяться без залучення понятих. У такому разі хід і результати проведення обшуку або огляду житла чи іншого володіння особи, обшуку особи в обов'язковому порядку фіксуються доступними технічними засобами шляхом здійснення безперервного відеозапису» [3].

Взагалі, що стосується інституту понятих, то дискусії з цього приводу серед науковців та практичних співробітників відбуваються давно. КПК України, зокрема ч. 7 ст. 223, зобов'язує слідчого, прокурора запросити не менше двох незаінтересованих осіб для проведення певних слідчих дій, при цьому участь понятих при проведенні обшуку або огляду житла чи іншого володіння особи, обшуку особи є обов'язковою незалежно від застосування технічних засобів фіксування відповідної слідчої (розшукової) дії [1]. При цьому у жодному нормативному документі не зазначено, де ж саме знайти цих незаінтересованих осіб. Залучення понятих і в мирний час є досить непростю справою, оскільки важко знайти людину, яка готова не тільки витратити свій особистий час на участь у проведенні слідчої дії, але й в подальшому, можливо, давати показання в якості свідка слідчому та суду. Тому насправді знайти двох незаінтересованих осіб досить часто є «об'єктивно неможливим», питання щодо особи понятих та їх незаінтересованості постає чи не кожен раз під час проведення обшуку/огляду та викликає численні скарги з боку осіб, у житлі чи іншому володінні яких проводилися відповідні слідчі дії.

Таким чином, встановлення обов'язку фіксувати хід і результати проведення обшуку або огляду житла чи іншого володіння особи, обшуку особи доступними технічними засобами шляхом здійснення безперервного відеозапису, на нашу думку, є цілком виправданим. Практика застосування цієї норми потребує подальшого вивчення і аналізу її ефективності, та, можливо, взагалі дозволить відмовитись від залучення понятих для участі у проведенні слідчих (розшукових) дій та вирішити пов'язані із цим проблемні питання.

Перелік використаних джерел

1. Кримінальний процесуальний кодекс України: Закон України від 01.05.2022 р. № 4651-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text>.
2. Про внесення змін до Кримінального процесуального кодексу України та інших законодавчих актів України щодо додаткового регулювання забезпечення діяльності правоохоронних органів у складних умовах воєнного стану: Закон України від 03.03.2022 р. № 2111-XI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2111-20#Text>.
3. Про внесення змін до Кримінального процесуального кодексу України щодо удосконалення порядку здійснення кримінального провадження в умовах воєнного стану: Закон України від 14.04.2022 р. № 2201-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2201-20#n2>.